

УДК 332.2:332.3

**ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ НАУКОВОГО ДОРОБКУ
СЕРВІСУ «НАЦІОНАЛЬНІ ПРИРОДНІ ПАРКИ УКРАЇНИ» НА ЕТАПАХ
ФОРМУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ**

Бугаєнко І. С., здобувач

Комунальне підприємство «Київблагоустрій»

E-mail: bugaenko.irina.1991@gmail.com

Досліджено етапи формування Національних природних парків (НПП). Перелічено етапи формування НПП, які здійснюються у відповідності до: екологічного та земельного законодавств. Висвітлено терміни виконання та ціну кожного з етапів.

Довгий процес формування НПП, велика вартість розробки технічної документації, бюрократичні перепони на етапах затвердження проектної документації – доводять неефективність існуючої системи формування НПП. Як доказ неефективності сучасної системи формування НПП показано – за роки незалежності України лише 5,72% територій НПП сформовано.

Бюрократичні перепони на етапах формування НПП призводять до марнотратства коштів з Державного бюджету України, а радянські методи їх формування призводять до втрати цінних природних територій. Як наслідок в межах НПП не здійснюється природоохоронна діяльність, знижується рівень екологічної складової Держави та знижується рівень життєдіяльності населення.

Запропоновано дієвий сучасний електронний ГІС метод формування НПП. Доведено його ефективність: проектно-картографічна документація розробляється у 100% відповідності Указу Президента, етапи формування здійснюються фактично безоплатно та в порівнянні з існуючим методом швидше на 87,5%.

Здійснено порівняння часових та економічних показників, методів формування НПП. Обґрунтовано переваги сучасного електронного ГІС методу.

Ключові слова: *сервіс НПП України, етапи формування НПП, Мінприроди, Державний земельний кадастр (ДЗК), проект створення, проект організації, проект землеустрою, проект вносу, економічні показники, часові показники.*

Постановка проблеми. Мінприроди декларує екологічні проблеми сьогодення: неякісна вода, забруднення повітря, деградація земельних ресурсів, знищення лісів, Чорнобильська катастрофа. Як відомо для забезпечення здорового способу життя людини одну з головних ролей відіграє екологічна складова місця перебування людини.

Відповідно Закону України «Про Природно-заповідний фонд України» об'єкти ПЗФ входять до складу екологічної мережі нашої Держави. Об'єкти ПЗФ як складові еко-мережі утворюється з метою поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, підвищення природно-ресурсного потенціалу території України, збереження ландшафтного та біорізноманіття, місць оселення та зростання цінних видів тваринного і рослинного світу, генетичного фонду, шляхів міграції тварин через поєднання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, які мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища і відповідно до законів та міжнародних зобов'язань України підлягають особливій охороні. Саме тому етапи формування НПП, як об'єктів еко-мережі такі важливі для забезпечення здорового населення нашої Держави.

Як показує практика процес формування НПП дуже важкий тривалий та дорогий, через що фактично сформованих НПП в Україні обмаль. [1,2]

Мета статті. Дослідити терміни виконання та економічні витрати всіх етапів формування НПП існуючими методами. Визначити загальну кількість сформованих за часи незалежності України НПП.

Дослідити терміни виконання робіт по формуванню НПП за допомогою – існуючих методів та сучасних електронних ГІС методів (Сервісу НПП України), визначити оцінку їх вартості.

Здійснити порівняльний аналіз існуючого методу формування НПП та сучасного електронного ГІС методу. По результатам аналізу виявити дієвий метод здійснення формування НПП України.

Виклад основного матеріалу. Процес створення НПП існуючими методами здійснюється у відповідності з діючим екологічним та земельним законодавством. Перші етапи формування НПП: - підготовка клопотання про створення НПП, його розгляд, розроблення проекту створення НПП та його погодження органами місцевого самоврядування, підготовка проекту Указу Президента «Про створення НПП», розроблення Проекту організації території НПП- здійснюється у відповідності до Закону України «Про природно-заповідний фонд України». Проект організації території НПП здійснюється у відповідності Наказу Мінприроди № 245 Положення про Проект організації території НПП... [3,4]

Виділення коштів на створення нової бюджетної установи (НПП) здійснюється у відповідності з Законом України «Про Державний бюджет України». [5]

Розроблення Проекту землеустрою та подальша реєстрація меж НПП в ДЗК здійснюється у відповідності до Земельного Кодексу України та Законів України «Про землеустрій», «Про Державний земельний кадастр». З моменту реєстрації НПП в ДЗК виносяться межі НПП на місцевість. [6,7,8]

Під час дослідження було визначено – технічний процес створення НПП у відповідності з існуючими методами – з моменту подачі клопотання про створення НПП до моменту винесення меж НПП на місцевість, складається з 3 етапів: розроблення - проекту організації території НПП, проекту землеустрою по результатам якого здійснюється реєстрація меж НПП в ДЗК, та проекту виносу меж НПП в натуру.

Існуюча система формування НПП зумовлена бюрократичними перепонами. Не дивлячись на те що НПП це цінні природоохоронні об'єкти загальнодержавного значення - проект землеустрою в обов'язковому порядку

повинен проходити погодження ЦОВВ та експертизу землевпорядної документації – що відтерміновує фактичне (на місцевості) формування НПП.

Було визначено терміни виконання та економічні витрати етапів формування НПП. Результати зведені в таблиці 1.

Таблиця 1. Економічні та часові показники етапів формування НПП

[9]

№	Назва етапу	Термін виконання (в роках)	Вартість в грн...
1	2	3	4
1	Проект організації території НПП	2	600 000
2	Проект землеустрою	2	2 000 000
3	Проект виносу в натуру	-	-
4	<u>Сума</u>	4	2 600 000

В Україні відповідно до Указів Президента зосереджено 47 НПП, загальною площею 2444194,95 га.. Станом на квітень 2017 року, з листів Мінприроди стало відомо – в Україні існує лише 4 НПП в яких окремі земельні ділянки зареєстровані в ДЗК та присвоєні їм кадастрові номери. Загальна площа цих земельних ділянок 12112,4532 га, та 9 НПП зареєстровані земельні в установленому порядку на праві постійного користування НПП, їх загальна площа становить 127805,4166га. Земельні ділянки що зареєстровані в ДЗК, як НПП та земельні ділянки які мають Державні акти на право постійного користування, що надані НПП – в сумі складають 139917,9 га та в кількісному показнику 13 об'єктів, що в відсотках становить 5,72 %.

Було визначено - 2304277,05 га., (94,28%) територій які відповідно Указів Президента – НПП, але за роки незалежності України фактично не сформовані. За 26 років незалежності України немає жодного зареєстрованого в ДЗК –

цілісного комплексу земельних ділянок - як території НПП, у відповідності з Указом Президента «Про створення НПП...». [10]

Методи

Сервіс НПП України – єдина ГІС карта України, на якій занесені межі всіх НПП України, та їх функціональних зон, їх площадні та кількісні показники у відповідності до Указів Президента. Всі кількісні та площадні показники зведені у діаграми, також до сервісу підключено шар Публічна кадастрова карта України, сервіс містить відомості про природний та історико-культурний склад НПП, об'єкти рекреаційного та оздоровчого призначення.

Використання «Сервісу НПП України» на етапах формування НПП.

Клопотання про створення НПП, Проект створення НПП та Проект Указу Президента «Про створення НПП». Ці етапи здійснюються у відповідності до норм екологічного законодавства, встановлених методик розроблення технічної документації. Текстові та картографічні складові цих документів повинні розроблятися в форматі геоінформаційних систем.

Виконання Указу Президента «Про створення НПП...».

З моменту підписання Указу «Про створення НПП», Президент спрямовує його виконання на Кабінет Міністрів України. В свою чергу КМУ подальші етапи його виконання спрямовують на ЦОВВ що реалізує законодавчу політику в сфері галузі охорони навколишнього природного середовища – Мінприроди.

Структурний підрозділ Мінприроди – Департамент заповідної справи повинен з моменту підписання Указу Президента, внести всю інформацію з Указу в Сервіс НПП.

Інформація яка повинна бути занесена в Сервіс НПП України:

- картосхема меж НПП, та функціональних зон НПП;
- перелік та площі земель Державної власності, надання яких у постійне користування НПП, у тому числі з вилученням у землекористувачів;
- перелік та площі земель Державної власності, включення яких до території НПП без надання йому в постійне користування;

- перелік та площі районних рад, території яких увійшли до складу НПП;
- дата, номер Указу Президента;

Реєстрація меж НПП та меж функціональних зон в ДЗК.

Структурний підрозділ Мінприроди – Департамент заповідної справи повинен, з моменту реєстрації меж НПП та меж його функціональних зон в Сервісі НПП України, подати клопотання структурному підрозділу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин (Держгеокадастр), щодо здійснення реєстрації НПП в ДЗК, на основі Сервісу НПП України.

З метою здійснення продуктивної роботи ЦОВВ (Мінприроди та Держгеокадастр) в частині здійснення реєстрації меж НПП в ДЗК необхідно приєднати до Публічної кадастрової карти України – шар «Сервіс НПП України».

Винесення меж НПП та меж функціональних зон на місцевість.

Департамент заповідної справи (Мінприроди) на основі Сервісу НПП України повинні забезпечити винесення меж НПП та його функціональних зон на місцевість. Винесення меж на місцевість у відповідності з картосхемою, що занесена в Сервіс НПП України здійснювати за допомогою програмного комплексу Trimble Catalyst.

Trimble Catalyst дає змогу обійти межі НПП та межі його функціональних зон на основі електронної картосхеми (сервісу НПП України) з точністю до сантиметра, та визначити кордони поворотних точок[11].

Визначення терміну встановлення меж НПП на місцевість за допомогою Trimble Catalyst здійснюється за формулами:

$$C_T = \frac{S_{\text{НПП}}}{4} \quad (\text{формула 1})$$

де C_T – кількість годин необхідних для винесення меж НПП в натуру;

$S_{\text{НПП}}$ - площа НПП;

4 км/год – середній показник пішого ходу людини;[12]

$$C_{рд} = \frac{C_{г}}{C_{гд}} \quad (\text{формула 2})$$

де $C_{рд}$ – кількість робочих днів;

$C_{г}$ - – кількість годин необхідних для винесення меж НПП в натуру;

$C_{гд}$ – кількість годин робочого дня - 9 годин ;

Для прикладу в роботі розраховано термін встановлення меж НПП «Голосіївський» на місцевість за допомогою Trimble Catalyst. Площа парку становить 4525 га.

$$C_{г} = \frac{4525}{4} = 1131 \text{ годин}$$

$$C_{рд} = \frac{1132}{9} = 126 \text{ робочих днів (6 місяців)}$$

Таблиця 2. Часові та економічні показники етапів формування НПП за допомогою сучасних електронних ГІС методів

<i>№</i>	<i>Назва етапу</i>	<i>Термін виконання</i>	<i>Вартість в грн..</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
1	внести всю інформацію з Указу в Сервіс НПП	10 хвилин	Заробітна плата працівників Мінприроди
2	Реєстрація меж НПП та меж функціональних зон в ДЗК	доба	Заробітна плата працівників Держгеокадастру
3	Винесення меж НПП та меж функціональних зон на місцевість	≈ 6 місяців	Заробітна плата працівників Мінприроди
4	<u>Сума</u>	≈ 6 – 7 місяців	Заробітна плата працівників

В результаті формування НПП за допомогою сучасних електронних ГІС методів - протягом 6 місяців: - НПП зареєстровано в ДЗК, межі винесені на

місцевість, з точністю до сантиметра та у відповідності з Указом Президента «Про створення НПП».

Визначивши терміни виконання та економічні витрати етапів формування НПП керуючись існуючими методами та сучасними електронними ГІС методами, необхідно здійснити їх порівняльний аналіз та визначити найефективніший метод. (табл.3)

Таблиця 3. Порівняльний аналіз методів формування НПП

№	Назва методу	Загальні	
		Термін	Вартість в грн..
1	2	3	4
1	Сьогоднішній	4 років	2 600 000
2	сучасних електронних ГІС методів	6 місяців	0

По результатам проведеного порівняльного аналізу стає очевидним найвигідніший, з економічної та часової сторін, є метод формування НПП за допомогою сучасних ГІС технологій. Було визначено – метод формування НПП за допомогою ГІС технологій дає змогу заощадити 2600 000 грн., та здійснити цю роботу на 3 роки та 6 місяців швидше. Формування НПП за допомогою ГІС технологій – це швидкий, економічно вигідний та продуктивний метод.

Висновки. Сучасний метод формування НПП багатоетапний, відповідно до чинного законодавства він складається з 9 етапів. Виконання кожного етапу потребує певний час та виділення бюджетних коштів. Визначено – для фактичного (на місцевості) формування НПП потрібно здійснити лише 3 технічні етапи. Але бюрократична система ускладнює цей процес ще 6 етапами.

Як показала практика бюрократична система не тільки ускладнює процес формування НПП, а й в більшості випадків унеможлиблює формування НПП- за 26 років незалежності сформовано лише 5,72 % територій НПП.

Проектна документація на більшість майбутніх НПП (тих НПП що створені відповідно до Указів Президента) розроблена, але через бюрократичні перепони не затверджена і фактично НПП не сформовані. З дослідження стало відомо – на розроблення проектної документації щодо формування одного НПП з Державного бюджету України в середньому виділяється четверть мільйони гривень, термін її виконання складає в середньому 4 роки.

З метою здійснення ефективного формування НПП, яке забезпечую цілісне винесення меж НПП на місцевість в роботі запропоновано використовувати сучасну електронну ГІС методику формування НПП. Разом з цим під час дослідження було визначено – сучасний електронний метод формування НПП дає змогу здійснити цю роботу в середньому лише за 7 місяців, та заощадити четверть мільйона гривень з Державного бюджету України.

Перелік використаної літератури

1. Міністерство екології та природних ресурсів України . Доступно за адресою:

<https://menr.gov.ua/>

2. Промислова екологія . Технологія захисту навколишнього природного середовища. Доступно за адресою:

<http://eco.com.ua/category/temi/vidtvorennya-ekosistem-i-ekomerezhi>

3. Закон України «Про Природно-заповідний фонд України. Доступно за адресою: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-12> ;

4. НАКАЗ Мінприроди №245 Про затвердження Положень про Проекти організації територій установ природно-заповідного фонду України . Доступно за адресою: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0829-05>

5. Закон України «Про Державний бюджет України» . Доступно за адресою: zakon.rada.gov.ua/go/2246-19

6. Земельний Кодекс України. Доступно за адресою:

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>;

7. Закон України «Про землеустрій». Доступно за адресою:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/858-15>;

8. Закон України «Про Державний земельний кадастр». Доступно за адресою:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>
9. Міністерство екології та природних ресурсів України. Офіційний лист – відповідь на запит. №8-01/633-17 від 30.06.2017
10. Міністерство екології та природних ресурсів України. Офіційний лист – відповідь на запит. №9-01/326-17 від 31.01.2017
11. Офіційний сайт «Trimble» . Доступно за адресою:
<https://catalyst.trimble.com/>
12. Табличні значення швидкості руху людини. Доступно за адресою:
<http://dtp-profi.ru/page15.html>

References

1. Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine. Available at:
<https://menr.gov.ua/>
2. Industrial ecology. Environmental protection technology. Available at:
<http://eco.com.ua/category/temi/vidtvorennya-ekosistem-i-ekomerezhi>
3. Law of Ukraine "On Nature Protection Fund of Ukraine. Available at:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-12;>
4. Order of the Ministry of Environmental Protection of Ukraine No. 245 On Approval of the Regulations on the Organization of the Territories of the Establishments of the Nature Reserve Fund of Ukraine. Available at:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0829-05>
5. Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine". Available at
zakon.rada.gov.ua/go/2246-19
6. Land Code of Ukraine. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14;>
7. The Law of Ukraine "On Land Management". Available at:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/858-15;>
8. Law of Ukraine "On State Land Cadastre". Available at:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>

9. Ministry of Environment and Natural Resources of Ukraine. Official letter - the answer to the request. No. 8-01 / 633-17 dated June 30, 2017

10. Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine. Official letter - the answer to the inquiry. №9-01 / 326-17 dated January 31, 2017

11. Official site of "Trimble". Available at:

<https://catalyst.trimble.com/>

12. Table values of human movement speed. Available at: <http://dtp-profi.ru/page15.html>

Bugaenko I.S.

ECONOMIC BENEFIT USE OF THE SERVICE "NATIONAL NATURAL PARKS OF UKRAINE" ON THE FORMATION OF OBJECTS OF THE NATURAL RESERVED FUND

The stages of forming the National Natural Parks (NPP) swere investigated. The stages of NPP formation, which are carried out in accordance with environmental and land legislation, were specified. The completion time and the cost of each stage were highlighted.

The long process of forming the NPPs, the high cost of preparing technical documentation, bureaucratic obstacles at the stages of project documentation approval prove the ineffectiveness of the current system of forming the NPPs. the ineffectiveness of the today's system of NPP formation is proved by the fact that during the years of Ukraine's independence only 5.72% of the NPPs were formed.

Bureaucratic obstacles at the stages of NPP formation lead to wasteful spending of funds from the State Budget of Ukraine, and Soviet methods for their formation lead to the loss of valuable natural territories. As a result, no environmental protection activities are carried out in the NPPs, the share of the state's ecological component decreases and the population's standard of living decreases.

An effective modern electronic GIS method for forming the NPP swas proposed. Its effectiveness was proved: project and cartographic documentation is elaborated in 100% compliance with the Presidential Decree, the stages of formation are

performed almost free of charge and faster by 87.5% in comparison with the existing method.

Time and economic indicators, methods of forming the NNP swere compared. The advantages of modern electronic GIS method were substantiated.

Key words: *service of Ukraine's NPPs, stages of NPP formation, Minpryrody, State Land Cadastre (SLC), creation plan, management plan, land management plan, Setting-Out Plan, economic indicators, time indicators.*

Бугаенко И.С.

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПРЕИМУЩЕСТВА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ НАУЧНОГО ИНСТРУМЕНТА СЕРВИСА «НАЦИОНАЛЬНЫЕ ПРИРОДНЫЕ ПАРКИ УКРАИНЫ» НА ЭТАПАХ ФОРМИРОВАНИЯ ОБЪЕКТОВ ПРИРОДО-ЗАПОВЕДНОГО ФОНДА

Исследованы этапы формирования НПП. Перечислены этапы формирования НПП, которые осуществляются в соответствии с: экологического и земельного законодательства. Освещены сроки выполнения и цену каждого из этапов.

Долгий процесс формирования НПП, большая стоимость разработки технической документации, бюрократические преграды на этапах утверждения проектной документации - доказывают неэффективность существующей системы формирования НПП. В качестве доказательства неэффективности современной системы формирования НПП показано - за годы независимости Украины только 5,72% территории НПП сформирован.

Бюрократические перегородки на этапах формирования НПП приводит к растрачиванию денег из Государственного бюджета Украины в пустую, а советские методы их формирования приводят к потере ценных природных территорий. Как следствие в графинах НПП совершается природоохранная ждеятельность, понижается уривень экологической составляющей страны и уривень жизнедеятельности населения.

Предложено действенный современный электронный ГИС метод формирования НПП. Доказана его эффективность проектно-

картографическая документация разрабатывается в 100% соответствии Указа Президента, этапы формирования осуществляются фактически бесплатно и по сравнению с существующим методом быстрее на 87,5%.

Проведено сравнение временных и экономических показателей, методов формирования НПП. Обоснованы преимущества современного электронного ГИС метода.

Ключевые слова: *сервис НПП Украина, этапы формирования НПП, Минприроды, Государственный земельный кадастр (ГЗК), проект создания, проект организации, проект землеустройства, проект выноса, экономические показатели, временные показатели.*